

XVII.

SLOTBESCHOUWINGEN.a. De vooruitgang in onze
klasse-doelstelling.

In de voorafgaande hoofdstukken hebben we in korte orekken de allereerste grondbeginselen van het communistische bedrijfsleven blootgelegd. We hebben doen zien, wat vrije en wat gelijke producenten zijn, wat de afschaffing van het geld, van de markt en van de loonarbeid beteekenen; we hebben gezien, wat het zeggen wil, dat de communistische bedrijven geen eigenlijke inkomsten en uitgaven, geen bezittingen en schulden hebben en daarnaast gaven we de nieuwe rechtsverhoudingen voor de communistische opbouw aan.

Hiermee zijn we, als arbeiders, een heel stuk in zelfbewustzijn gegroeid. Want als men de dingen nauwkeuriger beschouwt, blijkt, dat de arbeiders ZELF nog nooit met een communistische doelstelling gekomen zijn. Tot nu toe vaart de arbeidersklasse mee in het zog van de intellectueelen en het beambtendom, die het communisme vanuit hun belangen bekijken. Ze praten wel over de sociale revolutie, die nieuwe sociale verhoudingen (dat zijn meteen nieuwe rechtsverhoudingen) zal scheppen, maar ze weigeren hardnekkig, deze nieuwe rechtsverhoudingen nader te ontwikkelen.

Dat is volkomen begrijpelijk. In hun gedachtegang toch zullen zij het zijn, aan wie de werkelijke leiding van het bedrijfsleven moet komen. Een nader onderzoek van de bewegingswetten van het communisme, van de opheffing van de loonarbeid, is daarom vanuit hun gezichtspunt volkomen overbodig, ja, zelfs schadelijk.

Het is dan ook geenszins toevallig, dat deze "Grondbeginselen", die het communisme juist vanuit het gezichtspunt van de loonarbeider onderzoeken, uit 't hart van het proletariaat geboren zijn. Wij hebben ons als doodgewone proletariërs, die gemeenlijk het vuile werk doen, afgevraagd, hoe de belangen onzer klasse gewaarborgd zijn. Daarom hebben we geen genoegen genomen met de formule, dat de sociale revolutie nieuwe rechtsverhoudingen scheidt, maar we zullen zelf de inhoud van deze nieuwe verhoudingen bepalen. Dat het intellectueelen-socialisme zich tegen deze opvattingen zal verzetten, spreekt vanzelf.

b. Van de geldrekening naar de arbeidstijdrekening.

In hoeverre de arbeidersklasse dit verzet zal weten te breken, is op het oogenblik niet verder na te gaan, zoodat we dit vraagstuk laten rusten. Wel moeten we nog een enkel woord wijden aan de overgang van de kapitalistische geldrekening naar de arbeidstijdrekening.

Hoe voltrekt zich de afschaffing van het geld? Hoe komt het bedrijfsleven op de rekeneenheid van het arbeidsuur te staan?

Om deze kwestie te benaderen, bedienen we ons van de gebruikelijke methode, door eens na te gaan, wat de praktijk van het kapitalisme ons op dit gebied reeds leerde. We gaan dus geen oplossing "uitdenken", maar we stellen de vraag aan de historie. Inderdaad hebben we dan reeds praktisch onderricht gehad, doordat verschillende landen na de oorlog tot het invoeren van een nieuwe rekeneenheid overgegaan zijn.

Zooals bekend trad na de oorlog in de meeste landen een geweldige inflatie van het geld in. Rusland en de europeesche staten verschaften zich de noodige staatsgelden door steeds meer papiergeld te doen drukken, waardoor de waarde van het geld met de dag verminderde, d.w.z. de prijzen der producten met de dag omhoog sprongen. Het heele economische leven werd hiermee steeds meer ontwricht en ten slotte van het geld in sommige landen volkomen waardeloos geworden. In deze toestand moest men tot een stabilisatie van de waarde van het geld komen, wat men deed tegelijk met het invoeren van een nieuwe rekeneenheid. Zoo kreeg Rusland z'n Tsjernowetz in de plaats van de oude Roebel, Duitschland z'n Goudmark, Oostenrijk z'n Schilling, België z'n Belga.

In het bijzonder gaf Duitschland aanschouwelijk onderwijs in het doorvoeren van een nieuwe rekeneenheid. Hier werd eenvoudig vastgesteld, dat vanaf een bepaalde datum 1 biljoen papiermarken (miljoen maal miljoen) de waarde van 1 Goudmark zou vertegenwoordigen. In het bedrijfsleven begon daarmee de algemeene omrekening van papiermarken in goudmarken. Het maatschappelijk leven paste zich schitterend aan bij deze "grootste en moeielijkste financiële operatie, die ooit ergens beproefd werd". (The New Statesman)

Wel is waar werden hiermee ettelijke duizenden kleine bezitters onteigend, maar het grootkapitaal was gered en het bedrijfsleven kon weer op vaste banen der berekening komen.

Bij een proletarische revolutie zullen dezelfde verschijnselen zich ongetwijfeld weer voordoen. De proletarische dictatuur heeft in haar eerste bestaan ontzaggelijk veel geld nodig, dat ze zich op dezelfde manier zal moeten verschaffen als de kapitalistische staten in 1918 - 1923 deden, n.l. door middel van de bankbiljettenpers. Voor het proletariaat is dit echter geen middel om het geld af te schaffen, om zoo naar de geldlooze samenleving te komen, zooals de Russen meenden.

Stellig zou een Radenregeering de geesel der inflatie, die de arbeidersklasse in het bijzonder striemt, vermijden, indien dit mogelijk zou zijn. Maar hier is geen keus. Hoe de revolutie ook verloopt, of ze zich op de baan van het staatscommunisme gaar bewegen, of op die van de Associatie van Vrije en Gelijke Producenten, of anders gezegd: of het een partij zal lukken de macht aan zich te trekken, of dat de dictatuur door de Raden der arbeiders uitgeoefend wordt, in ieder geval zal het verschijnsel der inflatie optreden.

Daarmee loopt dan het bedrijfsleven, dat toch al ontwricht was, volkomen vast, zoodat de arbeidersklasse voor het vraagstuk der "stabilisatie", voor het invoeren van een nieuwe rekeneenheid staat. Mist de arbeidersklasse de kracht, het communisme door te voeren, dan komt het tot een nieuwe munteenheid, tot een nieuwe geldsoort. Hebben de arbeiders de bedrijven stevig genoeg in handen, om de loonarbeid te kunnen opheffen, dan gaat het naar de afschaffing van het geld, door het arbeidsuur als rekeneenheid in te voeren. De omrekening van geld in arbeidsuren geschiedt dan op dezelfde wijze als vroeger de omrekening van bijvoorbeeld papiermarken in goudmarken. Het is een eenvoudige bewerking, die ieder kan en daarmee kunnen alle bedrijfsorganisaties dan de productietijd voor hun product berekenen.

c. Het "sleutelgetal".

Natuurlijk zit er een moeielijkheid, om nauwkeurig vast te stellen, met hoeveel arbeiduren bijvoorbeeld een gulden overeenkomt. We kunnen toch niet willekeurig aannemen, dat een gulden met een arbeidsuur, of met twee arbeidsuren overeenkomt. Daarom zal dit getal zoo goed en zoo kwaad als dit gaat, berekend moeten worden. Er moet dus nagegaan worden, hoe groot de productietijd voor een zeker product is geweest. Voor dergelijke berekeningen leenen zich het beste industrieën, die een massaproduct leveren, bijvoorbeeld: steenkool, electriciteit, de ijzer- of kaliindustrie. Uit de bedrijfsboeken kan blijken, hoeveel TON PRODUCT in een bepaalde tijd werd geproduceerd, hoeveel de eigenlijke kostprijs zou zijn, als we alle franje van rente op leeningen enz. er af doen, benevens, hoeveel ARBEIDSUREN hierbij opgenomen werden. Uit deze gegevens laat zich dan de geldwaarde berekenen voor een "ijzer-uur" een "kali-uur", een "steenkool-uur", waarna men het gemiddelde van deze industrieën te zamen voorloopig als algemeen gemiddelde kan aannemen.

Blijkt zoo, dat dit gemiddelde ligt op 80 cent = 1 arbeidsuur, dan kan ieder bedrijf een voorloopige productietijd voor zijn product bepalen. In alle bedrijven kan men nu de heele inventaris in arbeidsuren omrekenen, door alle geldbedragen, die in guldens zijn uitgedrukt met $1 \frac{1}{4}$ te vermenigvuldigen. Dit getal is het sleutelgetal.

De rekening voor ons schoenenbedrijf ziet er nu dus als volgt uit:

p = verbruikte werktuigen, gebouwen enz. ... Fl. 1 000 =	1 250 a.u.
g = leer enz. Fl. 49 000 =	61 250 a.u.
a = gewerkte uren	62 500 a.u.
<hr/>	
p + g + a =	125 000 a.u.

Hiermee werden volgens onze vroegere aanname 40 000 paar schoenen gemaakt, zoodat de gemiddelde productietijd 3.125 uur per paar schoenen bedraagt.

We willen geenszins zeggen, dat het sleutelgetal of "indexcijfer" op de boven aangegeven wijze gevonden moet worden, we zeggen alleen, dat het zoo kan. Hier voeren vele wegen naar het doel. Nauwkeurig is het eerste sleutelgetal echter niet te berekenen, we kunnen alleen trachten het zoo dicht mogelijk te benaderen. Zoodra de rekening algemeen doorgevoerd is, komen de werkelijke productietijden al heel spoedig voor de dag. 1)

d. Utopisme.

Hiermee willen we onze studie dan voorloopig afsluiten. Zeer zeker is het onderwerp niet uitgeput, maar we bedoelen ook niet meer, dan de discussie omtrent het communisme op een nieuwe grondslag te brengen, om tot een gemeenschappelijke, proletarische doelstelling in de arbeidersbeweging te komen. Om deze discussie tot haar recht te doen komen, wijzen we op het utopische karakter van de constructies omtrent socialisme, zooals we deze in het Gildensocialisme van Cole en in de socialisatierapporten kennen. Men maakt projecten, hoe men verschillende industrieën wil organiseeren, hoe men door bepaalde commissies en Raden, de tegenstelling van producent tot consument zal opheffen, door welke organen de macht van de staat beknot zal worden, enz. enz. Komt zoo'n schrijver bij z'n fantastische buitelingen in de knel, ontstaat bij de theoretische beschouwingen een moeilijkheid betreffende de samenwerking tusschen verschillende industrieën, ... de oplossing is direct gevonden, ... we stellen een commissie in, ... om de zaak op te lossen. Aldus het Gildensocialisme bij Cole, waardoor al deze beschouwingen alleen kool zijn.

De organische opbouw van het productie- en distributieapparaat is altijd afhankelijk van de economische wetmatigheden, waarop het zich beweegt. Alle beschouwingen over deze opbouw zijn daarom frases, zoolang de economische begrippen, waarop deze opbouw rust, niet zijn blootgelegd. Het is alles

- 1). In Rusland deed zich een overeenkomstig verschijnsel voor. Gedurende het z.g. "oorlogscmunisme" rekenden de bedrijven niet meer met geld. Toen er weer waardevast geld ingevoerd zou worden in 1921, wisten de bedrijven niet, hoeveel hun product eigenlijk kostte. Ze zotten de prijzen daarom maar willekeurig vast, waarbij ze meestal de vooroorlogs-

utopie, dat de aandacht van de werkelijke grondproblemen afleidt.

In onze beschouwingen hebben we ons volkomen aan de economische wetmatigheden gehouden. Wat de organisatorische opbouw betreft, zoo wezen we op de bedrijfsorganisaties, en de coöperaties, waartoe we gerechtigd waren, omdat de h i s t o - r i e hier reeds uitspraak gedaan heeft. De organisatie der boeren hebben we met de meeste restrictie behandeld, omdat juist West-Europa op dit gebied heel winig ervaring gebracht heeft. Voor het boerenbedrijf hebben we daarom alleen aangegeven, hoe het kapitalisme ook hier de voorwaarden geschapen heeft voor de berekening der productietijd der producten.

Aan verdere organisatorische opbouw zijn we ons niet te buiten gegaan. Hoe de bedrijfsorganisaties zich verbinden, welke organisaties ze in het leven roepen, om de productie "glad" te doen verlopen, dit wordt alles door de bijzondere verhoudingen bepaald en kan daarom niet vooraf onderzocht worden.

e. Samenvatting.

Vatten we onze beschouwingen kort samen, dan komen we tot het volgende beeld:

De basis dezer onderzoekingen vinden we in het empirische feit, dat de productiemiddelen zich bij de overname der macht in handen van de bedrijfsorganisaties bevinden. De kracht der communistische gezindheid, welke weer samenhangt met de helderheid van inzicht, wat met deze productiemiddelen gebeuren moet, zal bepalen, of zij ze ook zullen h o u d e n . Houden zij ze niet, dan gaat het naar het staatscommunisme, dat echter de loonarbeid niet kan afschaffen. Houden zij ze wel, dan kunnen zij productie en consumptie enkel en alleen ordenen op de grondslag van de maatschappelijk gemiddelde productietijd onder afschaffing van het geld. Zeker is het ook mogelijk, dat er zulke krachtige syndicalistische tendenzen aanwezig zijn, dat de arbeiders zullen beproeven, de bedrijven in eigen beheer te nemen, om ze zooveel als hun "bezit" te beschouwen, om de "volle opbrengst van de arbeid" onder het bedrijfspersoneel te verdeelen. Deze soort "communisme" kan het geld niet afschaffen en voert langs de weg van het Gildensocialisme naar het staatskapitalisme. Voor ons ligt daarom het zwaartepunt van de proletarische revolutie in het leggen van een vaste verhouding van de producent tot het maatschappelijk product, wat alleen mogelijk is bij de doorvoering van de arbeidstijdrekening in productie en consumptie. Het is de hoogste eisch, die het proletariaat stellen kan;..... maar tegelijk ook de laagste. Het is een machtsvraag bij uitne-

prijzen als grondslag namen. Zoodoende zien we in 1922 - '23 een gemiddelde voor de groothandelprijzen van 122 (22% boven die van 1913), maar deze prijzen bleken al heel gauw volkomen onjuist. Ze liepen heel snel omhoog en bereikten in het volgende jaar al een gemiddelde van 170.

mendheid, die enkel en alleen het proletariaat, zonder de hulp van andere maatschappelijke groepen, heeft uit te vechten.

Het h o u d e n van de bedrijven ziet dus op het zelfstandige beheer en leiding van het bedrijf. Het is tegelijk de eenige voorwaarde, waarop de arbeidstijdrekening werkelijk doorgevoerd kan worden. Een ware stroom van litteratuur, vooral uit Engeland, Amerika en Duitschland, komt bewijzen, hoe het kapitalisme de berekening der productietijd der producten voorbereidt (De moderne kostprijsberekening). In het communisme gaat de berekening van $p + g + a$ gewoon door, net als in het kapitalisme, alleen met andere rekoneenheid. In dat opzicht draagt de oude maatschappij de nieuwe orde in haar schoot. De verrekening tusschen de bedrijven gaat in het communisme door de algemeen maatschappelijke boekhouding, over het girokantoor,..... evenals nu. Ook hier baart het kapitalisme de nieuwe orde. De samen-trekking der bedrijven is een proces, dat zich ook heden voltrekt, al is het ook waarschijnlijk, dat de groepeerling der bedrijven een andere zal zijn, aangezien de samenvatting zich naar andere gezichtspunten voltrekt. De bedrijven, die we het A M A - type noemden, de "openbare bedrijven", is het op communistische leest schoeien van takken van bedrijf, die heden ook aanwezig zijn, maar als instrumenten van de klassenstaat fungeeren. Ze worden losgemaakt van de staat en bij de samenleving ingevoegd. Wel is er nog een staat aanwezig, omdat de bourgeoisie wel verslagen, maar nog niet verdwenen is. De staat staat nu echter duidelijk voor ieder zichtbaar als orgaan ter onderdrukking der contra-revolutie,..... maar hij heeft in de productie of distributie niets te zoeken. Hiermee zijn dan tegelijk de voorwaarden gegeven, waarop de staat inderdaad "afsterven" kan.

Het losscheuren van de openbare bedrijven van de staat, het inschakelen van deze bedrijven in het geheel der planmatige productie, stelt meteen de eisch, dat berekend moet worden, hoeveel maatschappelijk product nog individueel gedistribueerd moet worden, waartoe we de uitbetalingfactor vonden.

Stellen we hier het staatscommunisme, of wat hetzelfde is, het staatskapitalisme, tegenover, dan valt direct in het oog, dat er van een exacte verhouding van producent tot maatschappelijk product geen prake kan zijn. De arbeider is staatsarbeider en ontvangt zijn arbeidsloon van de staat. De hoogte van dit loon wordt door de collectieve contracten met de vakverenigingen bepaald. De leiding der productie berust in de handen der staatsburocratie, waarbij dan aan de producenten "medezeggingschap" wordt gewaarborgd door middel van de vakverenigingen. Daarmee wordt dan de democratie tot d e k m a n t e l waarachter zich de werkelijke overheersching der millioen verbergt, juist als onder het kapitalisme.

f. Centralisme - Federalisme.

Wijzen we dus de opvattingen, waarnaar het bedrijfsleven vanuit een centraal punt beheerd en geleid wordt van de hand, zoo beteekent dit geenszins, dat we op uitsluitend federatieve grondslag komen te staan. Waar beheer en leiding der productie bij de massa's berust, zijn ongetwijfeld krachtige federalistische tendenzen aanwezig. Echter, bekeken vanuit de algemeene maatschappelijke boekhouding is het economische leven één ononderbroken geheel en hebben we één centrum, van waaruit de productie wel is waar niet beheerd en geleid, maar zeker wel overzien kan worden. Het feit, dat alle omvormingen der menschelijke energieën in het bedrijfsleven in één lichaam tot registratie komen, is de hoogste samenvatting van het economisch gebeuren. Of men het federalistisch of centralistisch noemen wil, hangt slechts daarvan af, van welke kant men hetzelfde ding ziet. Het is zoowel het een als het ander, waardoor deze begrippen voor het productieproces a l s g e h e e l hun zin verloren hebben. De tegenstelling centralisme - federalisme is in een hogere eenheid opgeheven, het productieorganisme is geworden tot organische Eenheid.